

Tema 4. Déu creador

La creació és alhora un misteri de fe i una veritat accessible a la raó. Déu ho ha creat tot «no per augmentar la seva glòria, sinó per manifestar-la i comunicar-la». El coneixement i l'admiració del poder, la saviesa i l'amor divins condueixen l'home a una actitud de reverència, adoració i humilitat, a viure en la presència de Déu sabent-se fill seu.

25/01/2023

Índex

- Introducció
 - «La creació és l'obra comuna de la Santíssima Trinitat» (Catecisme, 292)
 - «El món va ser creat per a la glòria de Déu» (C. Vaticà I)
 - El caràcter temporal del que s'ha creat i l'evolució
 - Creació i salvació
 - La veritat sobre la creació en la vida del cristià
 - Bibliografia bàsica
-

Introducció

La importància de la creació rau en el fet que és «el fonament de tots els projectes divins de salvació [...]; és l'inici de la història de la salvació que culmina en Crist» (*Compendi*, 51). La

Bíblia i el Credo comencen amb la confessió de fe en el Déu Creador.

A diferència dels altres grans misteris de la nostra fe (la Trinitat i l'Encarnació), la creació és «la primera resposta als interrogants fonamentals sobre el nostre origen i el nostre final» (*Compendi*, 51) que l'esperit humà es planteja i, en part, també respon, com mostren la reflexió filosòfica i els relats dels orígens de la cultura religiosa de tants pobles (cf. *Catecisme*, 285). No obstant això, l'especificitat de la noció de creació només es va captar de fet amb la revelació judeocristiana.

La creació és, doncs, un misteri de fe i, alhora, una veritat accessible a la raó (cf. *Catecisme*, 286). Aquesta posició peculiar la converteix en un bon punt de partida per a l'evangelització i el diàleg que els cristians, també en els nostres dies,^[1]

estan cridats a dur a terme, com ja va fer sant Pau a l'Areòpag d'Atenes (cf. *Act.* 17, 16-34).

Se sol distingir entre l'acte creador de Déu (la creació *activi sumpta*), i la realitat creada, que és efecte d'aquesta acció divina (la creació *passive sumpta*).^[2]—

«La creació és l'obra comuna de la Santíssima Trinitat» (*Catecisme*, 292)

La Revelació presenta l'acció creadora de Déu com a fruit de la seva omnipotència, de la seva saviesa i del seu amor. Se sol atribuir la creació al Pare (cf. *Compendi*, 52), la redempció al Fill i la santificació a l'Esperit Sant. Alhora, les obres *ad extra* de la Trinitat (la primera de les quals és la creació) són comunes a les Persones, i per això ens hem de preguntar pel seu paper específic en la creació, ja que «cada persona divina fa l'obra comuna segons la

seva propietat personal» (*Catecisme*, 258). Aquest és el sentit de l'apropiació tradicional dels atributs essencials (omnipotència, saviesa, amor), respectivament, en obrar creador del Pare, del Fill i de l'Esperit Sant.

a) «Creador del cel i de la terra»

«Al principi, Déu creà el cel i la terra». Tres coses s'afirmen en aquestes primeres paraules de l'Escriptura: el Déu etern va posar un començament a tot allò que existeix fora d'ell. Només ell és creador (el verb “crear” —en hebreu *bara*— sempre porta Déu per subjecte). La totalitat del que existeix (expressada amb la fórmula “el cel i la terra”) depèn d'aquell que ha donat l'ésser» (*Catecisme*, 290).

Només Déu pot crear en sentit propi, ^[3] la qual cosa implica originar les coses del no-res (*ex nihilo*), i no a partir d'una cosa preexistent; per a

això es requereix una potència activa infinita que només correspon a Déu (cf. *Catecisme*, 296-298). És congruent, doncs, apropiat l'omnipotència creadora al Pare, ja que ell és en la Trinitat —segons una expressió clàssica— *fons et origo*, és a dir, la Persona de qui procedeixen les altres dues, principi sense principi.

La fe cristiana afirma que la distinció fonamental en la realitat és la que hi ha entre Déu i les seves criatures. Això va suposar una novetat en els primers segles, en què la polaritat entre matèria i esperit donava peu a visions inconciliables entre si (materialisme i espiritualisme, dualisme i monisme). El cristianisme va trencar aquests motllos amb la seva afirmació que la matèria (igual com l'esperit) també és creació de l'únic Déu transcendent. Més endavant, Tomàs d'Aquino va desenvolupar una metafísica de la creació que descriu Déu com el

mateix Ésser subsistent (*Ipsum Esse Subsistens*). Com a causa primera, és absolutament transcendent en el món; i, alhora, en virtut de la participació del seu ésser en les criatures, és present íntimament en aquestes, les quals depenen en tot de qui és la font de l'ésser. Com ja havia recordat sant Agustí, Déu és *superior summo meo* i, alhora, *intimior intimo meo*.^[4]

b) «Per qui tot va ser fet»

La literatura sapiencial de l'Antic Testament presenta el món com a fruit de la saviesa de Déu (cf. Sv 9, 9). Aquest «no és el producte d'una necessitat qualsevol, d'un destí cec o de l'atzar» (*Catecisme*, 295), sinó que té una intel·ligibilitat que la raó humana, participant en la llum de l'Enteniment diví, pot captar, no sense esforç i en un esperit d'humilitat i de respecte al Creador i a la seva obra (cf. *Jb* 42, 3; *Catecisme*,

299). Aquest desenvolupament arriba a la seva expressió plena en el Nou Testament: en identificar el Fill, Jesucrist, amb el Logos (cf. *Jn* 1, 1), afirma que la saviesa de Déu és una Persona, el Verb encarnat, per qui tot va ser fet (cf. *Jn* 1, 3). Sant Pau formula aquesta relació del que s'ha creat amb Crist, i aclareix que totes les coses s'han creat en ell, per mitjà d'ell i en vista d'ell (cf. *Col* 1, 16-17).

Hi ha, doncs, una raó creadora en l'origen del cosmos (cf. *Catecisme*, 284).^[5] El cristianisme té des de l'inici una confiança gran en la capacitat de la raó humana de conèixer; i una seguretat enorme en què la raó (científica o filosòfica) no podrà mai arribar a conclusions contràries a la fe, ja que ambdues provenen d'un mateix origen.

No és infreqüent trobar-se amb alguns que plantegen falses disjuntives, per exemple, entre

creació i evolució. En realitat, una epistemologia adequada no només distingeix els àmbits propis de les ciències naturals i de la fe, sinó que a més reconeix en la filosofia un element necessari de mediació, ja que les ciències, amb el seu mètode i objecte propis, no cobreixen tot l'àmbit de la raó humana; i la fe, que fa referència al mateix món de què parlen les ciències, necessita categories filosòfiques per formular-se i entrar en diàleg amb la racionalitat humana.^[6]

És lògic, doncs, que des de l'inici l'Església busqués el diàleg amb la raó: una raó conscient del seu caràcter creat, ja que no s'ha donat a si mateixa l'existència, ni disposa completament del seu futur; una raó oberta al que la transcendeix, en definitiva, a la Raó originària. Paradoxalment, una raó tancada, que creu que pot trobar dins seu la resposta als seus interrogants més

profunds, acaba per afirmar el disbarat de l'existència i per no reconèixer la intel·ligibilitat del que és real (nihilisme, irracionalisme).

c) «*Senyor i dador de vida*»

«Creiem que [el món] procedeix de la voluntat lliure de Déu que ha volgut fer participar les criatures en el seu ésser, la seva saviesa, la seva bonesa: “Vós heu creat totes les coses, i pel vostre voler elles, que no existien, foren creades” (Ap 4, 11) [...]. “El Senyor és bo per a tothom, estima entranyablement tot allò que ha creat” (Sl 145, 9)» (*Catecisme*, 295). En conseqüència, «sortida de la bondat divina, la creació participa d'aquesta bondat (“I Déu veié que era bo [...], molt bo”: Gn 1, 4.10.12.18.21.31). Déu ha volgut la creació com un present» (*Catecisme*, 299).

Aquest caràcter de bondat i de do lliure permet descobrir en la creació l'actuació de l'Esperit —que «planava

sobre les aigües» (Gn 1, 2)—, la Persona Do en la Trinitat, Amor subsistent entre el Pare i el Fill. L'Església confessa la seva fe en l'obra creadora de l'Esperit Sant, dador de vida i font de tot bé.^[7]

L'afirmació cristiana de la llibertat divina creadora permet superar les estretors d'altres visions que, posant una necessitat en Déu, acaben per sostenir un fatalisme o un determinisme. No hi ha res, ni “dins” ni “fora” de Déu, que l'obligui a crear. Quin és llavors el final que el mou? Què s'ha proposat en crear-nos?

«El món va ser creat per a la glòria de Déu» (C. Vaticà I)

Déu ho ha creat tot «no per augmentar la seva glòria, sinó per manifestar-la i comunicar-la».^[8]

Insistent en aquest ensenyament de sant Bonaventura, el Concili Vaticà I (1870) declara que «per la seva

bondat i amb la seva força omnipotent, no pas per augmentar la seva benaurança, ni per adquirir més perfecció, sinó per manifestar-la amb els béns que concedeix a les criatures, aquest únic Déu veritable, per designi libèrrim, va crear del no-res, conjuntament, una i altra criatura, l'espiritual i la corporal» (DS 3002; cf. *Catecisme*, 293). Quan s'afirma, per tant, que el final de la criatura és la glòria de Déu, no s'està defensant una espècie d'egocentrisme diví. Al contrari, Déu, per dir-ho així, surt de si mateix per comunicar-se amb les criatures. «La glòria de Déu és que es realitzi aquesta manifestació i aquesta comunicació de la seva bondat. Per això va crear el món. “Ens ha predestinat a esdevenir fills seus per Jesucrist, segons el beneplàcit de la seva voluntat, per a lloança de glòria de la seva gràcia” (Ef 1, 5-6). “La glòria de Déu és que l'home visqui, i

la vida de l'home és la visió de Déu"»
(*Catecisme*, 294).^[9]

Lluny d'una dialèctica de principis oposats (com el dualisme maniqueu o l'idealisme monista hegelian), afirmar la glòria de Déu com a final de la creació no constitueix una negació de l'home, sinó un pressupost indispensable per a la seva realització. L'optimisme cristià enfonsa les seves arrels en l'exaltació conjunta de Déu i de l'home: «L'home és gran només si Déu és gran».^[10] Es tracta d'un optimisme i d'una lògica que afirmen la prioritat absoluta del bé, però que no per això estan cecs davant de la presència del mal al món i en la història, com es veurà en el tema següent. Però es tracta sobretot de l'afirmació central del cristianisme: Déu ho ha creat tot per a Crist, que és alhora Déu i home, i en la seva exaltació gloriosa queda elevada la humanitat mentre es manifesta l'esplendor de la divinitat.

El caràcter temporal del que s'ha creat i l'evolució

L'efecte de l'acció creadora de Déu és la totalitat del món creat, «el cel i la terra» (*Gn* 1, 1). El Concili del Laterà IV (1215) ensenya que Déu és «Creador de totes les coses —de les visibles i les invisibles, de les espirituals i les corporals—, que per la virtut omnipotent des del principi del temps va crear alhora del no-res les dues criatures, l'espiritual i la corporal, és a dir, l'angèlica i la mundana. Després va crear la humana, com a comuna, composta d'esperit i de cos» (DS 800).

Això significa, d'una banda, que, com vèiem, el cristianisme supera tant el monisme (que afirma que la matèria i l'esperit es confonen, que la realitat de Déu i del món s'identifiquen), com el dualisme (segons el qual la matèria i l'esperit són principis originaris oposats).

D'altra banda, aquest ensenyament afirma que l'acció creadora pertany a l'eternitat de Déu, però l'efecte d'aquesta acció està marcat per la temporalitat. La Revelació afirma que el món s'ha creat amb un inici temporal, és a dir, que s'ha creat juntament amb el temps, la qual cosa és congruent amb el disseny diví de manifestar-se en la història de la salvació. Es tracta d'una veritat revelada, que la raó no pot demostrar, com va ensenyar Tomàs d'Aquino en la famosa disputa medieval sobre l'eternitat del món.^[11] Déu guia la història per mitjà de la seva providència.

La creació, doncs, té un començament, però no es redueix al moment inicial, sinó que es configura com una creació continuada, ja que l'influx diví creador no desapareix. La creació es revela en la Bíblia com una acció divina que continua en la història fins a la seva culminació

final en la nova creació. S'entén bé, llavors, que no hi hagi res més lluny de la visió cristiana que una mentalitat immobilista, segons la qual tot ja estava perfectament fixat des del principi. En una visió dinàmica, llavors, encaixen sense dificultat alguns aspectes de la teoria de l'evolució, sabent sempre que convé distingir els nivells de consideració, respectant l'àmbit de l'acció i la causalitat divina com a divers de l'esfera d'actuació i causalitat dels éssers creats. Si l'exaltació del primer en detriment de la segona portaria un supranaturalisme inacceptable (com si Déu ho fes tot i les criatures en realitat fossin "marionetes" en mans de l'únic agent diví), la sobrevaloració de la segona en detriment del primer condueix a una visió, així mateix, insuficient: el deisme naturalista, per al qual Déu no pot actuar en un món que té la seva pròpia autosuficiència.

Creació i salvació

La creació és «el primer pas vers l'Aliança de l'únic Déu amb el seu poble» (*Compendi*, 51). A la Bíblia la creació està oberta a l'actuació salvífica de Déu en la història, que té la seva plenitud en el misteri pasqual de Crist, i que assolirà la seva perfecció final al final dels temps. La creació està feta amb vista a dissabte, el setè dia en què el Senyor va descansar, dia en què culmina la primera creació i que s'obre al vuitè dia, en què comença una obra encara més meravellosa: la Redempció, la nova creació en Crist (2 Co 5, 7; cf. *Catecisme*, 345-349).

Es mostra així la continuïtat i la unitat del disseny diví de creació i redempció. La relació entre ambdues es pot expressar dient que, d'una banda, la creació és el primer esdeveniment salvífic i, d'altra banda, que la salvació redemptora té

les característiques d'una nova creació. Aquesta relació il·lumina aspectes importants de la fe cristiana, com l'ordenació de la naturalesa a la gràcia o l'existència d'un únic fi sobrenatural de l'home.

La veritat sobre la creació en la vida del cristià

La radicalitat de l'acció creadora i salvadora de Déu requereix una resposta que tingui aquest mateix caràcter de totalitat: «estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb totes les forces» (*Dt* 6, 5. Cf. *Mt* 22, 37; *Mc* 12, 30; *Lc* 10, 27). Alhora, la universalitat de l'acció divina té un sentit intensiu i extensiu: Déu crea i salva tot l'home i tots els homes. Correspondre a la seva crida a estimar-lo amb tot el nostre ésser està intrínsecament unit a portar el seu amor a tot el món. Així, l'afirmació segons la qual l'apostolat és la superabundància de

la vida interior^[12] es manifesta amb una dinàmica anàloga de l'obrar diví, és a dir, de la intensitat de l'ésser, de la saviesa i de l'amor trinitari que es desborda cap a les seves criatures.

El coneixement i l'admiració del poder, la saviesa i l'amor divins condueixen l'home a una actitud de reverència, adoració i humilitat, a viure en la presència de Déu sabent-se fill seu. Conscient que tot s'ha creat per a la glòria de Déu, el cristià procura conduir-se en totes les seves accions buscant el fi veritable que omple la seva vida de felicitat: la glòria de Déu, no la mateixa vanaglòria. S'esforça per rectificar la intenció en les seves accions, de manera que es pugui dir que l'únic fi de la seva vida és aquest: *Deo omnis gloria!*^[13]

La grandesa i la bellesa de les criatures desperta en les persones admiració i provoca la pregunta per

l'origen i el destí del món i de l'home, fent-los entreveure la realitat del seu Creador. El cristià, en el seu diàleg amb els no creients, pot suscitar aquestes qüestions, perquè les intel·ligències i els cors s'obrin a la llum del Creador. Així mateix, en el seu diàleg amb els creients de les diverses religions, el cristià troba en la creació un punt de partida excel·lent, ja que es tracta d'una veritat en part compartida i que constitueix la base dels valors morals fonamentals de la persona.

Santiago Sanz

Bibliografia bàsica

– *Catecisme de l'Església Catòlica*,
núm. 279-301;

– *Compendi del Catecisme de
l'Església Catòlica*, núm. 51-54.

– Joan Pau II, *Creo en Dios Padre. Catequesis sobre el Credo* (I), Palabra, Madrid 1996, p. 181-218.

– Sant Josepmaria, «Amar al mundo apasionadamente», a: *Conversaciones con Mons. Escrivá de Balaguer*, núm. 113-123.

[1] Cf. Francesc, *Laudato Si'* (2015), núm. 62-100. Al final de l'encíclica, el Papa proposa «dues pregàries, una que puguem compartir tots els qui creiem en un Déu creador i pare, i una altra perquè els cristians sapiguem assumir els compromisos amb la creació que ens planteja l'Evangelí de Jesús» (núm. 246); el mateix es pot veure a Francesc, *Fratelli tutti* (2020), núm. 287.

[2] Cf. Tomàs d'Aquino, *De potentia*, q. 3, a.3, c.; el *Catecisme de l'Església*

Catòlica segueix aquest mateix esquema.

[3] Per això es diu que Déu no necessita instruments per crear, ja que cap instrument no té la potència infinita necessària per crear. D'aquí també que, quan es parla per exemple de l'home com a creador o com capaç de participar en el poder creador de Déu, l'adjectiu "creador" es faci servir en un sentit ampli.

[4] Agustí d'Hipona, *Confessions*, 3, 6, 11. Cf. *Catecisme*, núm. 300.

[5] Cf. Benet XVI, Homilia, 23.IV.2011.

[6] Tant el racionalisme científicista com el fideisme acientífic necessiten una correcció des de la filosofia. Així mateix, s'ha d'evitar la falsa apologètica de qui veu concordances forçades en buscar en les dades que aporta la ciència una verificació empírica o una demostració de les veritats de fe. En realitat, com hem

dit, es tracta de dades que pertanyen a mètodes i disciplines diferents.

[7] Cf. Joan Pau II, *Dominum et vivificantem* (1986), núm. 10.

[8] Bonaventura de Bagnoregio, *Super Sent.*, lib.2, d.1, q.2, a.2, ad 1.

[9] La cita interna correspon a Ireneu de Lió, *Adversus haereses*, 4, 20, 7.

[10] Benet XVI, *Homilia*, 15.08.2005.

[11] Cf. Tomàs d'Aquino, *De aeternitate mundi; Contra Gentils*, II, cc. 31-38.

[12] Cf. Josepmaria Escrivá, *Camí*, núm. 961.

[13] Cf. Josepmaria Escrivá, *Camí*, núm. 780; *Solc*, núm. 647; *Forja*, núm. 611, 639, 1051.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/tema-4-deu-
creator/](https://opusdei.org/ca/article/tema-4-deu-creator/) (28/03/2025)